

26. 6. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Schengenské acquis - vývoj schengenského práva

V současné době všechny síly české zahraniční politiky směřují k jednomu cílu: vstupu ČR do Evropské unie. Chce-li se Česká republika stát v nejbližší době právoplatným členem EU, musí splnit určitá kritéria. Jedním z nich je, že musí být schopna převzít závazky vyplývající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie, tedy zejména musí být schopna převzít evropské právo.

V současné době všechny síly české zahraniční politiky směřují k jednomu cílu: vstupu ČR do Evropské unie. Chce-li se Česká republika stát v nejbližší době právoplatným členem EU, musí splnit určitá kritéria. Jedním z nich je, že musí být schopna převzít závazky vyplývající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie, tedy zejména musí být schopna převzít evropské právo. Integrovanou součástí právního řádu EU je tzv. schengenské právo. Co se pod tímto názvem skrývá a jaké povinnosti pro nás z tohoto práva vyplývají je otázkou, na kterou se v následujících dvou článcích zaměřím.

Hlavním cílem schengenského acquis je ulehčit volný pohyb osob a zboží přes hranice. Jedná se zejména o zrušení hraničních kontrol mezi členskými státy, o společnou vízovou politiku, policejní přeshraniční spolupráci, spolupráci justičních orgánů v oblasti trestního práva, společné posuzování žádostí o azyl, sledování a potírání kriminality v oblasti pašování drog, obchod s lidmi, dětmi a jedná se i o tzv. Schengenský informační systém, který má napomáhat implementaci všech dohod. Schengenské acquis je označení pro veškeré právní instrumenty vzniklé na podkladě schengenských dohod – jedná se především o obě Schengenské dohody, protokoly a úmluvy států o přistoupení k nim, Závěrečné akty a prohlášení a deklarační a rozhodnutí Výkonného výboru, který byl ustanoven Schengenskou dohodou v roce 1990 pro její aplikaci a realizaci. Schengenské acquis se tedy používá ve všech zemích Evropské unie především jako označení pro právní regulaci týkající se různých oblastí, ale vždy státních hranic a jejich ochrany.

Cesta k schengenskému právu se začala budovat už v 80. letech minulého století, kdy začala být mezi členskými státy Evropského společenství aktuální otázka volného pohybu osob. Jelikož se všechny členské státy nedokázaly sjednotit na společném postupu (některé státy rozlišovaly, zda jejich státní hranice překračují občané členských či nečlenských států a jiné nikoli), vytvořily Francie, Německo, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko prostor bez vnitřních hranic a nazvaly jej podle místa, kde dohodu podepsaly jako „schengenský prostor“. Tato první Schengenská dohoda o postupném rušení kontrol na společných hranicích byla podepsána v lucemburském Schengenu 14. června 1985 a odstartovala tak proces vedoucí k úplnému zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Nejednalo se však o právní akt učiněný v rámci Evropského společenství, ale byla to „pouze“ mezinárodní smlouva nijak nezasahující do fungování Evropské unie. V průběhu času se mezivládní spolupráce v této oblasti rozvinula na 13 států a Amsterodamskou smlouvou byla v roce 1999 integrována do právního rámce Evropské unie. I když bylo Schengenské acquis komplexně zahrnuto do struktur Evropské unie, neznamená to, že by jím byly automaticky vázány všechny členské státy Evropské unie. Schengenským acquis jsou vázány pouze ty státy, které k němu přistoupily.

Schengenská dohoda z roku 1985 stanovila opatření s kratší a delší dobou realizace. Mezi krátkodobá opatření (do roku 1986) patřilo zejména zjednodušení kontrol soukromých vozidel občanů členských států Evropské unie na společných hraničních přechodech (tato vozidla nepodléhala běžným celním kontrolám a projížděla přes hranice pouze s omezenou rychlostí), zjednodušení a zrychlení kontrol u nákladních vozidel, zavedení společných kontrol u sousedních států, harmonizace vízové politiky, spolupráce v oblasti boje proti trestné činnosti a celkové uvolnění pohybu občanů smluvních stran žijících v blízkosti státních hranic přes společné hranice mimo hraniční přechody při dodržení devizových předpisů.

Dlouhodobá opatření vycházela z opatření krátkodobých, která dále rozvíjela. Mezi základní dlouhodobá opatření patřilo zejména definitivní zrušení kontrol osob na společných hranicích a posílení kontrol včetně legislativních úprav na vnějších hranicích smluvních států, dále to bylo vytvoření policejní spolupráce a spolupráce v oblasti trestního práva, sjednocení vízové politiky a politiky týkající se cestovních dokladů.

Faktická realizace Schengenské dohody nastala až po podpisu její Prováděcí úmluvy, tedy tzv. Schengenské dohody II., která byla původními smluvními státy podepsána v roce 1990 (v platnost vstoupila v roce 1995. Mezi lety 1990 až 1996 ji podepsaly další státy Evropské unie (vyjma Velké Británie a Irsko), ale také Norsko a Island, které se ač nečlenové EU staly přidruženými státy schengenského systému. Schengenská prováděcí dohoda je založena na principu, že vnitřní hranice může být překračována na kterémkoli místě a bez kontroly osob. Toto právo potom neplatí pouze pro občany členských států, ale náleží všem osobám. Na druhou stranu logicky dochází k posílení a sladění kontrol na vnějších hranicích smluvních stran. Posílení hraničních kontrol na vnějších hranicích však samo o sobě nestačí, a proto jsou tato opatření doprovázena kompenzačními opatřeními v oblasti vnitřní bezpečnosti - jednotnou vízovou politikou, zřízením počítačového pátracího a informačního systému - tzv. Schengenského informačního systému, ochranou dat, soudní spoluprací v oblasti trestního práva a dalších opatření již zmíněných v souvislosti s dlouhodobými opatřeními přijatými první Schengenskou dohodou. Schengenskou prováděcí úmluvou se tak zavedla jednotná a účinná kontrola vnějších hranic (vnějšími hranicemi jsou kromě pozemní a mořské hranice také mezinárodní letiště a mezinárodní přístavy, které provozují přepravu do a z třetích států) při respektování zájmu všech smluvních stran.

V navazujících článcích představím současnou podobu schengenského práva a dále se podíváme, jak je ČR připravena na přijetí schengenského práva nejen po stránce legislativních ale i nelegislativních opatření.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“.](#)

[osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)

- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)